

Chương IV: SỐ PHỨC

§1. SỐ PHỨC

1. Số i : $i^2 = -1$

2. Định nghĩa số phức

- Một biểu thức dạng $a+bi$, trong đó $a, b \in i^2 = -1$ đgl một số phức.

Trong đó: a : phần thực của số phức.

b : phần ảo của số phức.

i : đơn vị ảo

- Số phức $a+bi$ gọi là số phức dạng đại số. Tập hợp các số phức được kí hiệu là $\mathbb{C}$.

VD1: Tìm phần thực phần ảo của số phức sau:

- a) $-3 + 5i$ b) $4 - i\sqrt{2}$ c) πi d) 1

Giải:

a) $-3+5i$; Phần thực: -3 , phần ảo: 5

b) $4-i\sqrt{2}$; Phần thực: 4 , phần ảo: $-\sqrt{2}$

c) πi ; Phần thực: 0 , phần ảo: π

d) 1 ; Phần thực: 1 , phần ảo: 0

Chú ý:

• Mỗi số thực a được coi là một số phức với phần ảo bằng 0 : $a = a + 0i$.

Như vậy, $a \in \mathbb{R} \Rightarrow a \in \mathbb{C}$

• Số phức $0 + bi$ đgl số thuần ảo và viết đơn giản là bi : $bi = 0 + bi$

Đặc biệt, $i = 0 + 1i$. Số i : đơn vị ảo

3. Số phức bằng nhau.

Hai số phức là bằng nhau nếu phần thực và phần ảo của chúng tương ứng bằng nhau.

$$a + bi = c + di \Leftrightarrow \begin{cases} a = c \\ b = d \end{cases}$$

VD1: Tìm các số thực x, y để $z = z'$

a) $\begin{cases} z = (2x+1) + (3y-2)i \\ z' = (x+2) + (y+4)i \end{cases} \dots \dots \dots \begin{cases} x = 1 \\ y = 3 \end{cases}$

b) $\begin{cases} z = (-3x-9) + 3i \\ z' = 12 + (5y-7)i \end{cases} \dots \dots \dots \begin{cases} x = -7 \\ y = 2 \end{cases}$

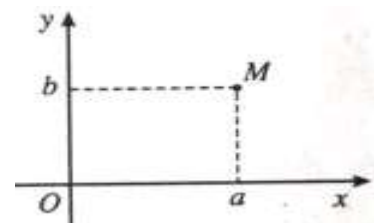
Giải:

a. $z = z' \Leftrightarrow \begin{cases} 2x + 1 = x + 2 \\ 3y - 2 = y + 4 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} x = 1 \\ y = 3 \end{cases}$

b. $z = z' \Leftrightarrow \begin{cases} -3x - 9 = 12 \\ 3 = 5y - 7 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} x = -7 \\ y = 2 \end{cases}$

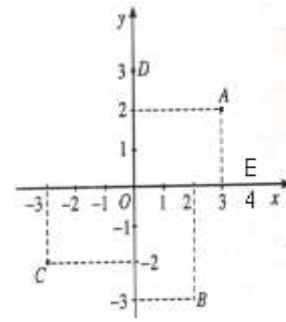
4. Biểu diễn hình học của số phức.

Trong mặt phẳng tọa độ, mỗi điểm $M(a; b)$ biểu diễn một số phức $z = a + bi$.

VD3. Biểu diễn các số phức sau trên mặt phẳng tọa độ

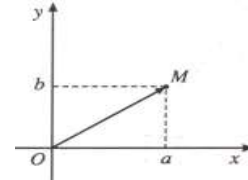
- a) $z = 3 + 2i$; b) $z = 2 - 3i$; c) $z = -3 - 2i$;
 d) $z = 3i$; e) $z = 4$

5. Môđun của số phức.

Độ dài của $\overline{OM}$ đgl môđun của số phức

$$z = a + bi \text{ (kí hiệu } |z|). \quad |z| = |a + bi| = \sqrt{a^2 + b^2}$$

Ví dụ 4: Tính môđun của các số phức sau:

- a) $z = 3 + 2i$ b) $z = 2 - 3i$ c) $z = 3i$ d) $z = 4$

Giải:

- a), $|z| = |a + bi| = \sqrt{a^2 + b^2} = \sqrt{3^2 + 2^2} = \sqrt{13}$
 b), $|z| = |a + bi| = \sqrt{a^2 + b^2} = \sqrt{(-3)^2 + (-2)^2} = \sqrt{13}$
 c) $|z| = 3$
 d) $|z| = 4$
 +) $\sqrt{a^2 + b^2} = 0 \Leftrightarrow \begin{cases} a = 0 \\ b = 0 \end{cases} \Rightarrow z = 0$

6. Số phức liên hợp.

Cho số phức $z = a + bi$. Ta gọi $a - bi$ là số phức liên hợp của z và kí hiệu là $\bar{z} = a - bi$.

Ví dụ 5. Tìm số phức liên hợp của các số phức sau:

- a) $z = 3 + 2i$; b) $z = 2 - 3i$; c) $z = -3 - 2i$; d) $z = 3i$; e) $z = 4$

Giải:

- a. $z = 3 + 2i \Rightarrow \bar{z} = 3 - 2i$
 b. $z = 2 - 3i \Rightarrow \bar{z} = 2 + 3i$
 c. $z = -3 - 2i \Rightarrow \bar{z} = -3 + 2i$
 d. $z = 3i \Rightarrow \bar{z} = -3i$
 e. $z = 4 \Rightarrow \bar{z} = 4$

Ví dụ 6: . Cho $z = 3 - 2i$.

a) Tính $\bar{z}$ và $\overline{\bar{z}}$.

b) Tính $|z|$ và $|\bar{z}|$.

Giải:

- a. $z = 3 - 2i \Rightarrow \bar{z} = 3 + 2i$, $\overline{\bar{z}} = 3 + 2i \Rightarrow \overline{\overline{\bar{z}}} = 3 - 2i$
 b. $|\bar{z}| = |a + bi| = \sqrt{a^2 + b^2} = \sqrt{3^2 + 2^2} = \sqrt{13}$
 $|\overline{\bar{z}}| = |a + bi| = \sqrt{a^2 + b^2} = \sqrt{3^2 + (-2)^2} = \sqrt{13}$

*Nhận xét: Cho số phức $z = a + bi$ ta luôn có

$$\overline{\overline{z}} = z = \overline{\bar{z}}$$

$$+ |z| = |\bar{z}|.$$

❖ **LUYỆN TẬP**

Bài tập 1: Tìm phần thực và phần ảo của số phức:

a) $z = 1 - \pi i$;   b) $z = \sqrt{2} - i$;   c) $z = 2\sqrt{2}$;   d) $z = -7i$

Giải: Theo định nghĩa số phức kí hiệu phần thực là a, phần ảo là b ta có:

a) $a = 1, b = -\pi$;   b) $a = \sqrt{2}, b = -1$;   c) $a = 2\sqrt{2}, b = 0$;   d) $a = 0, b = -7$.

Bài tập 2: Tìm các số thực x, y để $z = z'$, biết:

a) $\begin{cases} z = (3x-2) + (2y+1)i \\ z' = (x+1) - (y-5)i \end{cases}$

b) $\begin{cases} z = (2x+y) + (2y-x)i \\ z' = (x-2y+3) + (y+2x+1)i \end{cases}$

Giải:

a) $z = z' \Leftrightarrow \begin{cases} 3x-2 = x+1 \\ 2y+1 = -(y-5) \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} x = \frac{3}{2} \\ y = \frac{4}{3} \end{cases}$

b) $z = z' \Leftrightarrow \begin{cases} 2x+y = x-2y+3 \\ 2y-x = y+2x+1 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} x = 0 \\ y = 1 \end{cases}$

Bài tập 3: Tính môđun của các số phức:

a) $z = -2 + i\sqrt{3}$ b) $z = \sqrt{2} - 3i$ c) $z = -5$ d) $z = i\sqrt{3}$

Giải: $z = a + bi$ suy ra $|z| = \sqrt{a^2 + b^2}$ khi đó

a) $|z| = \sqrt{(-2)^2 + (\sqrt{3})^2} = \sqrt{7}$;

b) $|z| = \sqrt{(\sqrt{2})^2 + (-3)^2} = \sqrt{11}$;

c) $|z| = 5$;

d) $|z| = \sqrt{3}$

Bài 4: Tìm số phức liên hợp của số phức:

a) $z = 1 - i\sqrt{2}$;   b) $z = -\sqrt{2} + i\sqrt{3}$;   c) $z = 5$;   d) $z = 7i$

Giải: $z = a + bi$. Số phức liên hợp của z và kí hiệu là $\bar{z} = a - bi$.

a) $\bar{z} = 1 + i\sqrt{2}$;   b) $\bar{z} = -\sqrt{2} - i\sqrt{3}$;   c) $\bar{z} = 5$;   d) $\bar{z} = 7i$.

❖ **NỘI DUNG CÂU HỎI ÔN TẬP**

Câu hỏi trắc nghiệm:

Câu 1. Tìm phần ảo của số phức $z = 2 - i$.

A. 1   B. -i   C. -1   D. i

Câu 2. Tìm modun của số phức $z = 7 - 5i$.

A. $\sqrt{74}$.   B. 74.   C. 24.   D. $\sqrt{24}$.

Câu 3. Tìm điểm biểu diễn hình học của số phức $z = 8 - 9i$.

A. M(8;9).   B. M(8;-9).   C. M(8;-9i).   D. M(8;9i).

Câu 4: Gọi A là điểm biểu diễn của số phức $z = 2 + 5i$ và B là điểm biểu diễn của số phức $z' = -2 + 5i$. Tìm mệnh đề đúng trong các mệnh đề sau: Hai điểm A và B đối xứng với nhau qua

A. trục hoành.   B. trục tung.   C. gốc toạ độ O.   D. đường thẳng $y = x$.

Câu 5: Gọi M là điểm biểu diễn trong mặt phẳng toạ độ của số phức $z = (a+2) + (3-a)i$ với $a \in \mathbb{R}$. Nếu điểm M nằm trên trục Ox thì giá trị của a là :

A. $a = 2$ B. $a = 3$ C. $a = -2$ D. $a = -3$

Câu 6 : Trong các khẳng định sau, khẳng định nào đúng?

- A. $3i^2 = 3$ B. $4i^2 = -4$ C. $\frac{1}{2}i^2 = \frac{1}{2}$ D. $\sqrt{2}i^2 = \sqrt{2}$

Câu 7 : Trong các số sau, số nào không phải là số thực?

- A. $2+3i$ B. 0 C. 2 D. $-1+0i$.

Câu 8 : Số nào sau đây là số thuần ảo?

- A. $-1+0.i$ B. 1 C. $0+i$ D. $1-i$

Câu 9: Số phức $z = 2 + 3i$ được biểu diễn bởi điểm M có tọa độ là:

- A. $(2;-3)$ B. $(2;3)$ C. $(2 ; 3i)$ D. $(2 ; i)$

Câu 10. Điểm M trong hình vẽ bên là điểm biểu diễn của số phức z. Tìm phần thực và phần ảo của số phức z.

- A. Phần thực là -4 và phần ảo là 3 .
B. Phần thực là 3 và phần ảo là $-4i$.
C. Phần thực là 3 và phần ảo là -4 .
D. Phần thực là -4 và phần ảo là $3i$.

